

EUROOPA KOHTU OTSUS (neljas koda)

28. oktoober 2010*

Kohtuasjas C-367/09,

mille ese on EÜ artikli 234 alusel Hof van beroep te Antwerpeni (Belgia) 8. septembri 2009. aasta otsusega esitatud eelotsusetaotlus, mis saabus Euroopa Kohtusse 14. septembril 2009, menetluses

Belgisch Interventie- en Restitutiebureau

versus

SGS Belgium NV,

Firme Derwa NV,

Centraal Beheer Achmea NV,

* Kohtumenetluse keel: hollandi.

EUROOPA KOHUS (neljas koda),

koosseisus: koja esimees J.-C. Bonichot, kohtunikud K. Schiemann, L. Bay Larsen, C. Toader (ettekandja) ja A. Prechal,

kohtujurist: J. Kokott,
kohtusekretär: vanemametnik M. Ferreira,

arvestades kirjalikus menetluses ja 17. juuni 2010. aasta kohtuistungil esitatut,

arvestades kirjalikke märkusi, mille esitasid:

- SGS Belgium NV, esindaja: advokaat M. Storme,

- Firms Derwa NV, esindajad: advokaadid L. Wysen ja J. Gevers,

- Belgia valitsus, esindaja: J.C. Halleux, keda abistasid advokaadid P. Bernaerts ja E. Vervaeke,

- Austria valitsus, esindaja: E. Riedl,

- Euroopa Komisjon, esindajad: A. Bouquet ja F. Wilman,

olles 15. juuli 2010. aasta kohtuistungil ära kuulanud kohtujuristi ettepaneku,

on teinud järgmise

otsuse

- 1 Eelotsusetaotlus käsitleb nõukogu 18. detsembri 1995. aasta määruse (EÜ, Euratom) nr 2988/95 Euroopa ühenduste finantshuvide kaitse kohta (EÜT L 312, lk 1; ELT eriväljaanne 01/01, lk 340) artikli 3 lõike 1 kolmanda lõigu ning artiklite 5 ja 7 tõlgendamist.

- 2 Eelotsusetaotlus on esitatud kohtuvaidluses, milles osalevad ühelt poolt Belgisch Interventie- en Restitutiebureau (Belgia tagasimaksete ja sekkumisamet, edaspidi „BIRB”) ja teiselt poolt kontrolli ja järelevalvega tegelev äriühing SGS Belgium NV (edaspidi „SGS Belgium”), ekspordiettevõtte Firme Derwa NV (edaspidi „Firme Derwa”) ning kindlustusettevõtte Centraal Beheer Achmea NV ja mis puudutab

SGS Belgiumile selle eest määratud trahvi, et ta võimaldas Firme Derwal põhjendamatult saada eksporditoetust.

Õiguslik raamistik

Liidu õigus

Määrus nr 2988/95

- 3 Määruse nr 2988/95 põhjendused 2–5 ja 7, 8, 10 ning 13 on sõnastatud järgmiselt:

„rohkem kui pool ühenduse kulutustest makstakse hüvitisesaajatele liikmesriikide vahendusel;

detsentraliseeritud haldamist reguleerivate üksikasjalike eeskirjade ja nende täitmise järelevalve suhtes kohaldatakse mitmesuguseid ühenduse asjaomasele poliitikale vastavaid üksikasjalikke sätteid; tuleb aga võidelda igasuguse ühenduste finantshuve kahjustava tegevuse vastu mis tahes alal;

tõhusaks võitluseks ühenduste finantshuve kahjustava kelmuse vastu on vaja kõikidel ühenduse poliitikaga hõlmatud aladel kehtestada ühtsed õigusnormid;

eeskirjade eiramiste kirjeldused ja sellega seotud haldusmeetmed ja -karistused nähakse ette vastavalt käesolevale määrusele valdkondade eeskirjades;

[...]

ühenduse halduskaristused peavad tagama nimetatud huvide piisava kaitse; on vaja määratleda nende karistuste kohaldamise üldeeskirjad;

ühenduse õigusaktides on kehtestatud ühenduse halduskaristused ühise põllumajanduspoliitika raames; sellised karistused tuleb kehtestada ka teistes valdkondades;

[...]

mitte üksnes üldise võrdsuspõhimõtte ja proportsionaalsuse põhimõtte alusel, vaid ka *non bis in idem* põhimõtet silmas pidades tuleb *acquis communautaire*'i ja käesoleva määruse jõustumise ajal kehtivaid konkreetseid ühenduse eeskirjade sätteid järgides

vastu võtta asjakohased sätted, et vältida samale isikule samadel põhjustel määratud ühenduse finantskaristuste ja riiklike kriminaalkaristuste kattumist;

[...]

ühenduse õiguse alusel on komisjon ja liikmesriigid kohustatud kontrollima, et ühenduse eelarvevahendeid kasutatakse ettenähtud eesmärgil; olemasolevate sätete täiendamiseks on vaja ühiseid eeskirju”.

4 Nimetatud määruse artikkel 1 sätestab:

„1. Euroopa ühenduste finantshuvide kaitsmiseks võetakse käesolevaga vastu üldised eeskirjad ühenduse õiguse suhtes toimunud eeskirjade eiramise ühtse kontrolli ning haldusmeetmete ja -karistuste kohta.

2. „Eeskirjade eiramine” tähendab ühenduse õiguse mis tahes sätte rikkumist ettevõtja tegevuse või tegevusetuse kaudu, mis kahjustab või kahjustaks ühenduste

üldeelarvet või nende juhitavaid eelarveid kas otse ühenduste nimel kogutud omavahenditest laekunud tulu vähenemise või kaotamise või põhjendamatu kuluartikli tõttu.”

5 Asjaomase määruse artikkel 2 sätestab:

„1. Halduskontrolli, -meetmeid ja -karistusi rakendatakse niisugusel määral, mis tagab ühenduse õiguse nõuetekohase kohaldamise. Need peavad olema tõhusad, proportsionaalsed ja hoiatavad, et tagada ühenduste finantshuvide piisav kaitse.

2. Halduskaristust ei tohi määrata, kui seda ei ole ühenduse õigusaktis sätestatud enne eeskirjade eiramist. Kui ühenduse eeskirjades kehtestatud halduskaristusi määravaid sätteid muudetakse hiljem, kohaldatakse tagasiulatuvalt kergemaid sätteid.

3. Ühenduse õigus määratleb kõnealuste eeskirjade nõuetekohaseks kohaldamiseks vajalike haldusmeetmete ja -karistuste laadi ja ulatuse, võttes arvesse eeskirjade eiramise laadi ja raskust, antud või saadud soodustust ja vastutuse astet.

4. Kui kohaldatavast ühenduse õigusest ei tulene teisiti, reguleeritakse ühenduse kontrolli, meetmete ja karistuste kohaldamist liikmesriikide õigusaktidega.”

6 Kõnealuse määruse artikli 3 lõige 1 sätestab:

„Aegumistähtaeg menetluste algatamiseks on neli aastat, alates artikli 1 lõikes 1 osutatud eeskirjade eiramise toimepanekust. Valdkondade eeskirjades võib sätestada lühema ajavahemiku, mis aga ei või olla vähem kui kolm aastat.

[...]

Menetluste aegumistähtaeg katkeb, kui pädev asutus teatab kõnealusele isikule eiramisega seotud juurdluse või kohtumenetluse algatamisest. Aegumistähtaega hakatakse arvestama pärast iga katkestust uuesti.

[...]”

7 Määruse nr 2988/95 II jaotise „Haldusmeetmed ja -karistused” artikkel 4 sätestab:

„1. Tavaliselt järgneb mis tahes eiramisele põhjendamatult saadud soodustuse äravõtmine:

- kohustusena maksta või tagasi maksta maksmisele kuuluvad või põhjendamatult saadud summad,

– saadud soodustuse taotlemisel selle toetuseks või ettemakse saamise ajal antud tagatise täieliku või osalise kaotamisena.

2. Lõikes 1 osutatud meetmete kohaldamine piirdub saadud soodustuse äravõtmisega, ja kui nii on sätestatud, siis ka intressidega, mis võidakse kindlaks määrata ühtsel alusel.

3. Kui tehakse kindlaks, et taotletakse soodustusi, mis ei vasta kohaldatava ühenduse õiguse eesmärkidele, luues kunstlikult selle soodustuse saamiseks nõutavad tingimused, siis vastavalt juhtudele soodustust kas ei anta või võetakse see ära.

4. Käesolevas artiklis sätestatud meetmeid ei käsitleta karistusena.”

8 Nimetatud määruse artikli 5 lõiked 1 ja 2 sätestavad:

„1. Tahtlike või hooletusest tulenevate eiramiste tulemuseks võivad olla järgmised halduskaristused:

a) haldustrahv;

b) põhjendamatult saadud või maksmata jäetud summadest suurema summa maksimine, vajaduse korral koos intressiga; see lisasumma määratakse kindlaks vastavalt konkreetsetes eeskirjades sätestatud protsendile ja hoiatusvahendina ei tohi see ületada teatavat taset;

- c) ühenduse eeskirjade alusel saadud soodustuse täielik või osaline äravõtmine isegi siis, kui ettevõtja on saanud soodustusest üksnes osalist kasu;

[...]

- g) muud ainult majanduslikud, kuid laadilt ja kohaldamise ulatuselt samaväärsed karistused, mis on sätestatud nõukogu poolt vastuvõetud valdkondade eeskirjades asjaomase valdkonna erinõudeid silmas pidades ja vastavalt nõukogu poolt komisjonile antud rakendamisvolitustele.

2. Piiramata sätete kohaldamist, mis käesoleva määruse jõustumise ajal on olemas valdkondade eeskirjades, võivad muud eiramised kaasa tuua lõikes 1 sätestatud ja kriminaalkaristustest erinevad karistused üksnes tingimusel, et sellised karistused on eeskirjade nõuetekohaseks kohaldamiseks olulised.”

- 9 Asjaomase määruse artikkel 7 sätestab:

„Ühenduse haldusmeetmeid ja -karistusi võib kohaldada artiklis 1 nimetatud ettevõtjate suhtes, nimelt füüsiliste ja juriidiliste isikute ning muude siseriikliku õiguse alusel õigus- ja teovõimeliste üksuste suhtes, kui nad on toime pannud eiramise. Samuti võib neid kohaldada isikute suhtes, kes eiramises osalesid ning nende isikute suhtes, kes vastutavad eiramise eest või kes peavad tagama, et eiramisi ei toimuks.”

Määrus (EMÜ) nr 3665/87

- ¹⁰ Komisjoni 27. novembri 1987. aasta määruse (EMÜ) nr 3665/87, millega sätestatakse põllumajandustoodete eksporditoetuste süsteemi kohaldamise üksikasjalikud ühiseeskirjad (EÜT L 351, lk 1), mida on muudetud komisjoni 18. märtsi 1997. aasta määrusega (EÜ) nr 495/97 (EÜT L 77, lk 12), (edaspidi „määrus nr 3665/87“) artikli 11 lõiked 1 ja 3 sätestavad:

„1. Kui leitakse, et eksportija on eksporditoetuse saamiseks taotlenud kohaldatavast summast suuremat toetust, vastab kõnealuse ekspordi toetus tegelikult eksporditud toodete suhtes kohaldatavale toetusele, mida vastavalt vähendatakse:

- a) poolega taotletud ja tegelikule ekspordile kohaldatava toetuse vahest;

- b) taotletud ja tegelikule ekspordile kohaldatava toetuse kahekordse vahe võrra, kui eksportija esitab tahtlikult valeandmed.

[...]

Sanktsioone kohaldatakse, ilma et see piiraks siseriiklikul tasandil kehtestatud täiendavate sanktsioonide kohaldamist.

[...]

3. Ilma et see piiraks negatiivse summa maksmise kohustust vastavalt lõike 1 neljandale lõigule, maksab toetusesaaja tagasi põhjendamatu saadud toetuse, sealhulgas mis tahes vastavalt lõike 1 esimesele lõigule kohaldatud sanktsioonidele vastava summa [...]. [Siin ja edaspidi on määrust nr 3665/87 tsiteeritud mitteametlikus tõlkes.]

¹¹ Määruse nr 3665/87 artikkel 18 sätestab:

„1. Tarbimiseks ringlusse lubamisega seotud tolliformaalsuste täitmist tõendatakse eksportija valikul ühega järgmistest dokumentidest:

a) tollidokument [...];

b) liikmesriigi poolt tunnustatud rahvusvaheliste kontrolli- ja järelevalveasutuse koostatud lossimistöend ja töend tarbimiseks ringlusse lubamise kohta. Kõnealusel töendil peavad olema tarbimiseks ringlusse lubamisega seotud tollidokumendi kuupäev ja number.

2. Kui eksportija ei saa vastavalt lõike 1 punktidele a või b valitud dokumente isegi pärast vajalike sammude astumist või kui on kahtlusi esitatud dokumentide ehtsuse suhtes, võib tarbimiseks ringlusse lubamisega seotud tolliformaalsuste täitmise tõendamiseks esitada ühe või mitu järgmistest dokumentidest:

[...]

- c) liikmesriigi poolt tunnustatud rahvusvahelise kontrolli- ja järelevalveasutuse koostatud lossimistõend, milles täiendavalt tõendatakse, et toode on ära viidud lossimiskohast või vähemalt selle ametiasutuse teada ei ole seda hiljem laaditud reekspordi tarvis;

[...]”

Siseriiklik õigus

- ¹² Kuninga 4. jaanuari 1985. aasta dekreedid, millega määratakse kindlaks ühise põllumajanduspoliitika raames eksporditava kauba sihtriigis lossimise tõendite väljastamise eest vastutavate kontrolli ja järelevalvega tegelevate äriühingute tunnustamise tingimused (*Moniteur belge*, 21.2.1985, lk 1937) artikkel 1 sätestab:

„Pädevad ametiasutused võivad ühise põllumajanduspoliitika rakendamiseks aktsepteerida vaid selliseid eksporditud kauba sihtriigis lossimist kinnitavaid tõendeid,

mille on väljastanud rahvusvahelised kontrolli ja järelevalvega tegelevad äriühingud, kes on heakskiidetud majanduse ja põllumajanduse küsimustega tegeleva ministri määrusega.”

13 Kuninga dekreeedi artikli 2 lõige 2 sätestab:

„Äriühing kohustub:

- 1) vastutama solidaarselt koos teiste ekspordis osalenud või sellesse kaasatud isikutega tema väljastatud tõendite finantstagajärgede eest;
- 2) lubama ametiisikutel igal ajal siseneda oma hoonetesse [...] ja võimaldama ametiisikutel tutvuda kõigi väljastatud tõendeid puudutavate dokumentidega;

[...]”

14 Kõnealune Belgia kuninga dekreet tunnistati kehtetuks kuninga 28. veebruari 1999. aasta dekreediga, millega määratakse kindlaks ühise põllumajanduspoliitika raames eksporditava kauba sihtriigis lossimise ja tarbimiseks ringlusse lubamise tõendite või lossimistõendite väljastamise eest vastutavate kontrolli ja järelevalvega tegelevate äriühingute tunnustamise tingimused (*Moniteur belge*, 22.6.1999, lk 23534).

- 15 Kõnealuse kuninga dekreeedi artikli 2 lõike 1 punkti 1 alapunkt a sätestab, et „[ä]riühing kohustub: a) vastutama solidaarselt koos teiste ekspordis osalenud või sellesse kaasatud isikutega tema väljastatud tõendite finantstagajärgede eest”.

Põhikohtuasi ja eelotsuse küsimused

- 16 Firme Derwa müüs 6. juunil 1997 Egiptusesse eksportimiseks 741 144 kilogrammise partii veiseliha ja taotles sellega seoses BIRB-ilt eksporditoetust. Nimetatud ekspordijale eraldati eelrahastamise süsteemi raames tagatise alusel seeläbi 1 407 268,90 euro suurune summa.
- 17 Kogu toetusesumma lõplikuks saamiseks pidi Firme Derwa esitama tõendi asjaomase lihapartii Egiptusesse importimise kohta. Lihalasti vedav laev saabus sihtkohta 19. juunil 1997. Firme Derwa saatis 10. veebruaril 1998 BIRB-ile SGS Belgiumi 4. novembri 1997. aasta tõendi, mis kinnitas, et Egiptuse tolliamet lubas kauba tarbimiseks ringlusesse.
- 18 BIRB vabastas 5. juunil 1998 Firme Derwa antud tagatise, millega Firme Derwa sai asjaomase eksporditoetuse lõplikult kätte.

- 19 Belgia majandusministeeriumi majandusjärelevalve inspektsiooni kontrolli käigus tuvastati, et SGS Egypt Ltd on teavitanud SGS Belgiumi 24. septembri 1997. aasta faksiga sellest, et kõnealust kaupa ei tohtinud Egiptusesse importida, kuna asjaomane kolmas riik oli kehtestanud Belgiast pärit veiselihale impordikeelu.
- 20 BIRB edastas SGS Belgiumile kõnealuse kontrolliga seotud aruanded 1998. aasta 13. augustil ning 9. ja 14. oktoobril saadetud teadetega. BIRB palus 21. aprilli 1999. aasta kirjas asjaomasel äriühingul esitada ka need tollidokumendid, mille alusel kõnealune äriühing oli väljastanud oma 4. novembri 1997. aasta tõendi.
- 21 Kui ilmnes, et SGS Belgium ei ole esitatud nõuet täitnud, tegi BIRB 5. veebruaril 2002 asjaomasele äriühingule saadetud kirjas järelduse, et kõnealust kaupa ei imporditud Egiptusesse vabasse ringlusesse suunamiseks ning seetõttu otsustas BIRB määrata SGS Belgiumile määruse nr 3665/87 artikli 11 alusel halduskaristuse, mille suurus on 200% asjaomase kontrolliga tegeleva äriühingu väljastatud tõendi alusel Firme Derwa poolt põhjendamatult saadud 1 407 268,90 euro suurusest summast. Lisaks nõuti SGS Belgiumilt kõnealusele toetuse suuruse summa tagasimaksmist koos sellele lisanduvate summadega, nii et sellelt äriühingult nõuti kokku 4 503 260,74 euro suurust summat.
- 22 SGS Belgium teatas BIRB-ile 29. aprilli 2002. aasta kirjaga, et läbiviidud sisejuurdlus tuvastas, et asjaomane kaup oli üksnes esialgu Egiptusesse imporditud ja see oli lõpuks eksporditud Lõuna-Aafrikasse. Samas rõhutas SGS Belgium oma 27. mai 2002. aasta kirjas, et ta ei esitanud valeandmeid tahtlikult.

- 23 BIRB esitas Rechtbank van eerste aanleg te Antwerpen'ile (Antwerpeni esimese astme kohus) SGS Belgiumi peale kaebuse, mis toimetati viimati nimetatule kätte 16. septembril 2003, milles nõudis SGS Belgiumile kõnealuse halduskaristuse määramist. Asjaomane äriühing taotles seepeale tagasinõudeõiguse alusel Firme Derwa ja Centraal Beheer Achmea NV menetluse kaasamist.
- 24 Nimetatud kohus jättis 13. jaanuari 2006. aasta otsusega BIRB-i kaebuse ja SGS Belgiumi tagasinõudeõiguse alusel esitatud menetluse kaasamise nõude põhjendamata tõttu rahuldamata. Kõigepealt sedastas asjaomane kohus, et määruse nr 2988/95 artikli 3 lõike 1 esimeses lõigus sätestatud nelja-aastane aegumistähtaeg ei ole möödunud, kuna see katkes nimetatud sätte kolmanda lõigu tähenduses, kui BIRB saatis 5. veebruaril 2002 kirja, millega nimetatud ametiasutus määras SGS Belgiumile haldustrahvi.
- 25 Rechtbank van eerste aanleg te Antwerpen leidis, et määruse nr 2988/95 artikleid 5 ja 7 ei saa pidada piisavaks õiguslikuks aluseks, mis lubaks määrata haldustrahvi sellisele äriühingule nagu SGS Belgium. See kohus leidis, et erinevalt määruse nr 2988/95 artiklist 3 jätavad asjaomased sätted liikmesriikidele kaalutlusruumi ega kohusta neid sanktsioone määrama. Niisiis on liidu või liikmesriigi seadusandja ülesanne kehtestada valdkondlikud eeskirjad, mis näevad ette, et lisaks toetuse saanud eksportijale on kohustatud trahve maksma ka muud majandustegevuses osalejad. Samuti tuleb neil seadusandjatel asjaomased sanktsioonid määratleda. Lisaks leidis nimetatud kohus, et määruses nr 3665/87 ei ole ühtegi sätet, mis võimaldaks eksporditehingus osalejatele määrata karistuse sellise eiramise eest, mille on toime pannud eksportija.
- 26 BIRB esitas kõnealuse kohtuotsuse peale eelotsusetaotluse esitanud kohtule apellatsioonikaebuse, milles ta märkis eelkõige, et kuninga 4. jaanuari 1985. aasta dekree-di kohaselt oli SGS Belgium koos eksportijaga solidaarselt vastutav tema väljastatud tõendite finantstagajärgede eest. BIRB leiab, et kui see äriühing lõi kunstlikult tingimused, mis võimaldasid eksportijal põhjendamatuult saada eksporditoetust, ja kui

eksportija Firme Derwa ei teadnud, et väljastatud tõend ei ole õiguspärane ning ei ole seega hooletuse tagajärjel tegu toime pannud, siis ei ole alust nõuda temalt eksporditoetuse tagastamist ega määrata talle halduskaristust. BIRB väidab sisuliselt, et kuigi määruse nr 3665/87 artikli 11 lõike 1 esimese lõigu punktis b nimetatud sanktsioon kehtib põhimõtteliselt vaid eksportija suhtes, on juhul kui siseriiklikust õigusest tuleneb kontrolli- ja järelevalveasutuse kaasvastutus, võimalik määruse nr 2988/95 artikli 7 alusel kõnealust karistust kohaldada selle äriühingu suhtes, käsitades teda isikuna, kes võib olla vastutav eiramise eest nimetatud sätte tähenduses. BIRB märgib ka, et isegi kui ei ole võimalik tuvastada ühtki petmiskavatsust, tuleb SGS Belgiumile määrata vähemalt määruse nr 3665/87 artikli 11 lõike 1 esimese lõigu punktis a sätestatud sanktsioon.

27 SGS Belgium tõi eelkõige esile, et tema vastutusele võtmiseks peab olema tegu eksportija ja kindlustusandja solidaarse vastutusega, kuna nõutud summa võlgneb eksportija ning kuna määruse nr 2988/95 artikkel 7 ja kuninga 4. jaanuari 1985. aasta dekreedid artikli 2 lõike 2 punkt 1 näevad ette eksporditehingus osalejate solidaarse vastutuse.

28 Neil asjaoludel otsustas Hof van beroep te Antwerpen (Antwerpeni apellatsioonikohtus) menetluse peatada ja esitada Euroopa Kohtule järgmised eelotsuse küsimused:

„1. Kas [...] määruse nr 2988/95 [...] artiklitel 5 ja 7 on liikmesriikide õiguskordades vahetu õigusmõju sel määral, et liikmesriikidel ei ole üldse kaalutusõigust ja siseriiklikud ametiasutused ei pea võtma rakendusmeetmeid?

2. Kas ekspordideklaratsiooni vastu võtnud liikmesriigi (käesoleval juhul Belgia [Kuningriigi]) poolt tunnustatud rahvusvahelist kontrolli ja järelevalvega tegelevat äriühingut, kes on väljastanud ebaõige lossimistõendi määruse nr 3665/87 [...] artikli 18 lõike 2 punkti c tähenduses, võib pidada ettevõtjaks määruse nr 2988/95 [...] artikli 1 tähenduses või sama määruse artikli 7 tähenduses isikuks, kes osales eiramises, või kes vastutab eiramise eest või kes pidi tagama, et eiramisi ei toimuks?

3. Kas majandusjärelevalve inspeksiooni kontrolliaruande edastamist või kirja, milles sisaldub nõue esitada täiendavad tõendid vabasse ringlusesse lubamise kohta, või tähitud kirja, millega teatatakse sanktsiooni määramisest, võib pidada eiramisega seotud uurimise või kohtumenetluse algatamiseks [...] määruse nr 2988/95 [...] artikli 3 lõike 1 kolmanda lõigu tähenduses?”

Eelotsuse küsimused

Esimene küsimus

- ²⁹ Esimese eelotsuse küsimusega soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus tegelikult teada, kas määruse nr 2988/95 artikleid 5 ja 7 kohaldatakse nii, et selles määruses sätestatud halduskaristusi saab määrata ainult nimetatud sätete alusel.

- 30 SGS Belgium, Firme Derwa ja Austria valitsus märgivad sisuliselt, et määruse nr 2988/95 artiklil 5 ja 7 ei ole vahetut õigusmõju, kuna neid halduskaristusi saab määrata erinevatele isikute kategooriatele, kes osalevad liidu eelarvest tehtud maksete nõuetekohasuse ja õiguspärasuse kontrollimises, vaid juhul, kui eiramise toimepäänemise ajal kehtisid liidu valdkondlikud eeskirjad, milles on määratletud sanktsioonide liik ja isikute kategooria, kelle suhtes need kehtivad. Eespool nimetatud isikud väidavad selles osas, et põhikohtuasjas käsitletava ekspordi toimumise ajal ei olnud kehtestatud asjaomaseid valdkondlikke eeskirju kontrolli ja järelevalvega tegelevate äriühingute suhtes.
- 31 Belgia valitsus ja Euroopa Komisjon seevastu leiavad, et kui mõne isikute kategooria osas ei ole veel liidus kehtestatud selliseid valdkondlikke eeskirju nagu määrus nr 3665/87, mis käsitleb ekspordijate poolt põhjendamatult saadud toetusi, siis tuleb vahetult ELTL artikli 288 lõike 2 alusel kohaldada määruse nr 2988/95 artikleid 5 ja 7 selles osas, milles need sätestavad üldiselt, et halduskaristust saab kohaldada muude isikute suhtes kui eksporditoetuse saajad.
- 32 Selles osas on oma olemuse ja ülesande tõttu liidu õiguse allikate süsteemis määruse sätetel tavaliselt siseriiklikes õiguskordades vahetu mõju, ilma et siseriiklikel võimalud oleks vaja rakendusmeetmeid võtta (vt 17. mai 1972. aasta otsus kohtuasjas 93/71: Leonesio, EKL 1972, lk 287, punkt 5, ja 24. juuni 2004. aasta otsus kohtuasjas C-278/02: Handlbauer, EKL 2004, lk I-6171, punkt 25) või ilma, et liidu seadusandjal oleks vaja kehtestada täiendavaid õigusakte.
- 33 Sellegipoolest võib mõne määruse teatavate sätete rakendamiseks vajalik olla rakendusmeetmete vastuvõtmine (vt selle kohta 11. jaanuari 2001. aasta otsus kohtuasjas C-403/98: Monte Arcosu, EKL 2001, lk I-103, punkt 26) kas liikmesriikide või liidu seadusandja enese poolt.

- 34 Nii on see liidu finantshuvide kaitsmise puhul, mis puudutab määruses nr 2988/95 määratletud erinevatesse kategooriatesse kuuluvatele isikutele kehtestatud halduskaristusi.
- 35 Tahtlike või hooletusest tulenevate eiramiste osas sätestab kõnealuse määruse artikkel 5 ainult seda, et nende tulemuseks „võivad” olla teatud halduskaristused, mis on loetletud nimetatud artiklis, samas kui nende isikute kategooriate osas, kelle suhtes neid karistusi võidakse kohaldada, sätestab asjaomase määruse artikkel 7, et neid karistusi „võib” kohaldada mitte ainult eeskirju eiranud ettevõtjate suhtes, vaid ka isikute suhtes, kes eiramises osalesid, ning nende isikute suhtes, kes vastutavad eiramise eest või kes peavad tagama, et eiramisi ei toimuks.
- 36 Seega tuleb nentida, et need sätted kehtestavad liidu finantshuvide kaitseks vaid kontrolli ja sanktsioone käsitlevad üldnormid (vt 13. märtsi 2008. aasta otsus liidetud kohtuasjades C-383/06–C-385/06: Vereniging Nationaal Overlegorgaan Sociale Werkvoorziening, EKL 2008, lk I-1561, punkt 39). Eelkõige ei määratle need sätted täpselt, millist määruse nr 2988/95 artiklis 5 nimetatud sanktsiooni tuleb kohaldada liidu finantshuve kahjustava eeskirjade eiramise korral, ega nende isikute kategooriat, kelle suhtes saab kohaldada sellisel juhul asjaomast sanktsiooni.
- 37 Selles osas tuleb lisada, et esiteks ilmneb määruse nr 2988/95 artiklist 2 ja eelkõige selle artikli lõikest 3 koosmõjus määruse põhjendustega 5 ja 8, et liidu seadusandja ülesanne on vastu võtta sellised halduskaristusi kehtestavad valdkondlikud eeskirjad, nagu need, mis olid kõnealuse määruse vastuvõtmise ajal ühise põllumajanduspoliitika raames juba olemas. Nagu ilmneb sama määruse põhjendusest 7, on

määruse eesmärgiks veel kehtestada nende valdkondade eeskirjade suhtes kohaldatavad üldeeskirjad.

- 38 Teiseks ilmneb määruse nr 2988/95 artikli 2 lõikest 4, et kui olemasolevast liidu õigusest ei tulene teisiti, reguleeritakse kontrolli ning asjaomastes õigusaktides ettenähtud meetmete ja halduskaristuste kohaldamist liikmesriikide õigusaktidega.
- 39 Lisaks tuleb veel meenutada, et määruse nr 2988/95 artikli 2 lõige 2 sätestab vastavalt kuritegude ja karistuste määratletuse ehk seaduslikkuse põhimõttele, et ühtki halduskaristust ei tohi määrata, kui seda ei ole liidu õigusaktis sätestatud enne eeskirjade eiramist.
- 40 Samas, nagu sätestab ELTL artikkel 325, peavad liikmesriigid võtma liidu finantshuve kahjustavate kelmuste vastu samu meetmeid, mida nad kasutavad omaenda finantshuve kahjustavate kelmuste vastu. Sellest tulenevalt ja lähtudes määruse nr 2988/95 eesmärkidest, on juhul kui liidu seadusandja ei ole kehtestanud valdkondlikke eeskirju, mis kaitsevad liidu finantshuve teatud isikute tegevuse eest, liikmesriikidel õigus asjaomases valdkonnas säilitada või võtta vastu õigusnormid nende isikute tegevuse vastu, kui need normid osutuvad vajalikuks pettustevastases võitluses ja need on vastavuses liidu õiguse üldpõhimõtetega, eelkõige proportsionaalsuse põhimõttega ja käsitletavas määruses sätestatud üldeeskirjadega ning selliste liidus olemasolevate valdkondlike eeskirjadega, mis puudutavad teisi isikuid.

- 41 Tuleb rõhutada, et kui liidu õigusaktiga ei nähta selle akti rikkumise eest ette konkreetseid karistusi või kui see õigusakt näeb ette, et liidu õiguse rikkumise korral võib teatud sanktsioone kohaldada, kuid ei loetle ammendavalt kõiki karistusi, mida võivad kehtestada liikmesriigid, siis peavad liikmesriigid vastavalt Euroopa Liidu lepingu artikli 4 lõikele 3 võtma kõik vajalikud meetmed liidu finantshuve kahjustava tegevuse eest karistamiseks (vt selle kohta 21. septembri 1989. aasta otsus kohtuasjas 68/88: komisjon *vs.* Kreeka, EKL 1989, lk 2965, punkt 23, ja 8. juuli 1999. aasta otsus kohtuasjas C-186/98: Nunes ja de Matos, EKL 1999, lk I-4883, punktid 12 ja 14).
- 42 Lisaks on ELTL artikliga 325, mis kohustab nii liitu kui ka liikmesriike võitlema kehtestatud ja liidu finantshuve kahjustava ebaseadusliku tegevusega, seatud eesmärkidega vastuolus piirata liikmesriikide õigust võtta meetmeid sellise isikute kategooria vastu, kes ei ole veel hõlmatud liidu tasandil kehtestatud valdkondlike eeskirjadega. Tegelikult on Euroopa Liidu finantshuvide kaitse tõhusaks tagamiseks vaja tingimata tõkestada pettusi ja eeskirjade muid eiramisi ning võidelda nende vastu kõigil tasanditel, kus sellised nähtused võivad neid huve kahjustada, eelkõige seetõttu, et nende nähtustega, mille vastu võideldakse, on sageli kaasatud eri tasanditel tegutsevad isikud (vt selle kohta 10. juuli 2003. aasta otsus kohtuasjas C-15/00: komisjon *vs.* EIP, EKL 2003, lk I-7281, punkt 135). Lisaks tuleb märkida, et see puudutab ka panust, mis kontrolli ja järelevalvega tegelevad äriühingud annavad, et eksporditoetuste maksimine vastaks nõuetele.
- 43 Eeltoodust lähtudes tuleb esimesele eelotsuse küsimusele vastata, et määruse nr 2988/95 artikleid 5 ja 7 ei kohaldata nii, et halduskaristuse saaks määrata ainult nimetatud sätete alusel, kuna selleks, et liidu finantshuvide kaitsmiseks määrata teatud isikute kategooriale halduskaristus, peab enne asjaomase eeskirjade eiramise toimepanemist kas siis liidu seadusandja olema kehtestanud valdkondlikud eeskirjad, millega kõnealune karistus on määratletud ja on kehtestatud kõnealusele isikute kategooriale selle karistuse kohaldamise tingimused, või – nagu käesoleval juhul – kui sedalaadi eeskirju ei ole veel liidu tasandil kehtestatud, peab selle liikmesriigi õiguses,

kus eiramine toime pandi, olema ette nähtud halduskaristus sellesse kategooriasse kuuluvate isikute suhtes.

Teine küsimus

- 44 Teise küsimusega soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt teada, kas sellistel tingimustel, nagu käsitletakse põhikohtuasjas, kui liidu tasandil vastu võetud valdkondlike eeskirjadega ei ole veel kehtestatud liikmesriikidele kohustust näha ette tõhusad karistused juhtudeks, kui liikmesriigi poolt tunnustatud rahvusvaheline kontrolli ja järelevalvega tegelev äriühing on andnud välja ebaõigeid tõendeid, on määruse nr 2988/95 artikliga 7 vastuolus see, et liikmesriik kohaldab siseriiklike õigusnormide alusel sanktsiooni kõnealuse äriühingu suhtes, käsitades teda selle sätte tähenduses isikuna, kes „osales eiramises”, või isikuna, kes „vastutab eiramise eest”, või hoopis isikuna, kes pidi „tagama, et eiramisi ei toimuks”.
- 45 Selles osas tuleb märkida, et kui liikmesriigi poolt tunnustatud rahvusvaheline kontrolli ja järelevalvega tegelev äriühing väljastab ebaõige lossimistõendi ja tõendi tarbimiseks ringlusse lubamise kohta määruse nr 3665/87 artikli 18 tähenduses ning see võimaldab eksportijal põhjendamatult saada eksporditoetust, siis võib kõnealust äriühingut pidada isikuks, kes „osales eiramises” määruse nr 2988/95 artikli 7 tähenduses ja kelle suhtes võib seetõttu kohaldada haldusmeetmeid ja -karistusi nimetatud määruse tähenduses. Sellist äriühingut saab pidada ka isikuks, kes vastutab eiramise

eest nimetatud sätte tähenduses, kui siseriiklik õigus paneb sellele äriühingule vastutuse tema väljastatud tõendite finantstagajärgede eest.

- 46 Nagu on sedastatud käesoleva otsuse punktis 43, on sellise sanktsiooni kohaldamiseks siiski vaja, et liidu tasandil kehtestatud valdkondlikes eeskirjades või nende puudumisel siseriiklikes eeskirjades oleks ette nähtud asjaomase isikute kategooria suhtes halduskaristuse kohaldamine.
- 47 Niisiis, selle impordi toimumise ajal, mida käsitletakse põhikohtuasjas, ei olnud liidu õiguses veel vastu võetud selliseid valdkondlikke eeskirju määruse nr 2988/95 tähenduses, millega reguleeritakse täpselt sanktsioone, mida määratakse liidu finantshuvide niisuguse kahjustamise eest, mis seisneb kõnealuste kontrolli ja järelevalvega tegelevate äriühingute poolt ebaõige lossimistõendi ja tõendi tarbimiseks ringluse lubamise kohta väljastamises.
- 48 Need eeskirjad on olemas alles alates ajast, kui võeti vastu komisjoni 11. juuli 2002. aasta määrus (EÜ) nr 1253/2002, millega muudetakse määrust (EÜ) nr 800/1999, millega sätestatakse põllumajandustoodete eksporditoetuste süsteemi kohaldamise üksikasjalikud ühiseeskirjad (EÜT L 183, lk 12; ELT eriväljaanne 3/36, lk 189), sest alles siis lisati viimati nimetatud määrusele artikkel 16 c, mis sätestab sellest ajast saadik, et „[j]ärelevalveasutuse tunnustanud liikmesriik näeb ette tõhusa karistuste süsteemi juhtudeks, kui tunnustatud järelevalveasutus annab välja võltsitud tõendi”.
- 49 Määruse nr 3665/87 artikkel 11 nägi seevastu ette täpsed eeskirjad eksportijalt põhjendamatult saadud eksporditoetuse tagasinõudmise kohta, millega kaasneb sanktsiooni määramine eelkõige juhul, kui eksportija oli saanud sellise põhjendamatu eelise tahtlikult valeandmete esitamise abil, ning lubab siseriikliku õigusega kehtestada täiendavaid sanktsioone. Järelikult tõusetub põhikohtuasja osas küsimus, kas

siseriiklikud ametiasutused võisid jätta toetuse eksportijalt tagasi nõudmata ja jätta talle halduskaristuse määramata ning võisid selle asemel pöörduda kontrolli- ja järelevalveasutuse poole, kes siseriikliku õiguse alusel kannab oma väljastatud tõendite finantstagajärgede eest solidaarset vastutust.

- 50 Struktuurifondide ja ühise põllumajanduspoliitika raames liidu eelarvest antud abi osas on Euroopa Kohus juba tuvastanud, et liikmesriigi poolt igasugune kaalutus-õiguse kasutamine otsustamaks, kas alusetult või eeskirju eirates antud abi tagasi nõuda või mitte, on igal juhul vastuolus liidu õigusega siseriiklikele ametiasutustele pandud kohustusega nõuda tagasi alusetult või eeskirju eirates makstud abi (vt selle kohta 21. septembri 1983. aasta otsus liidetud kohtuasjades 205/82–215/82: Deutsche Milchkontor jt, EKL 1983, lk 2633, punkt 22, ja eespool viidatud kohtuotsus Vereniging Nationaal Overlegorgaan Sociale Werkvoorziening, punkt 38).
- 51 Sama puudutab põhimõtteliselt ka määruse nr 3665/87 artiklis 11 sätestatud liikmesriikide kohustust nõuda eksportijatelt tagasi põhjendamatult saadud eksporditoetused, millega liitub nimetatud artikli lõike 1 esimese lõigu punktides a või b ette nähtud sanktsioon ning võimalikud siseriikliku õigusega ette nähtud täiendavad sanktsioonid.
- 52 Enne määruse nr 1253/2002 jõustumist ei olnud liikmesriigid niisiis kohustatud kehtestama ebaõigete tõendite väljastamise eest kontrolli ja järelevalvega tegelevate äriühingute suhtes sanktsioone juhtudel, kui eksportijalt nõuti tagasi põhjendamatult saadud eksporditoetused. Sellegipoolest ei takista selline asjaolu liikmesriigil – nagu on märgitud käesoleva otsuse punktis 40 – säilitada või võtta liidu finantshuvide kaitseks vastu siseriiklikud õigusnormid, mis näevad ette halduskaristused selliste isikute kategooria suhtes, kellele liidu seadusandja on usaldanud ülesande teha koostööd selliste eksporditehingute nõuetekohasuse kontrollimisel, mis saavad liidu eelarvest

toetusi. Need meetmed siiski vaid ennetavad kohustust, mis on neile liikmesriikidele pandud alates komisjoni 15. aprilli 1999. aasta määruse (EÜ) nr 800/1999, milles sätestatakse põllumajandustoodete eksporditoetuste süsteemi kohaldamise üksikasjalikud ühiseeskirjad (EÜT L 102, lk 11; ELT eriväljaanne 3/25, lk 129), muudetud määrusega nr 1253/2002, artikli 16 c alusel.

53 Sellest tulenevalt võis liikmesriik, sellistel asjaoludel, nagu käsitletakse põhikohtuasjas ja tingimusel, et eelotsusetaotluse esitanud kohtu järeldest kuninga 4. jaanuari 1985. aasta dekreeedi kohaldamise kohta ei tulene teisiti, näha ette juhul, kui liidu tasandil puudusid asjaomase ajahetkel kontrolli ja järelevalvega tegelevate äriühingute suhtes kohaldatavad valdkondlikud eeskirjad, õigusnormid, mis panid eksportijatega solidaarse vastutuse kõnealustele äriühingutele – käsitades neid isikutena, kes on osalenud eiramises, või isikutena, kes nende eest vastutavad, – nende finantstegajärgede eest, mis tulenevad nende äriühingute väljastatud lossimistöenditest ja töenditest tarbimiseks ringlusse lubamise kohta, mis võimaldasid asjaomasel eksportijal saada liidu eelarvest põhjendamatult eksporditoetusi.

54 Põhikohtuasjas ilmneb siiski, et siseriiklikud ametiasutused püüavad esiteks saada tagasi SGS Belgiumile põhjendamatult antud toetuse summat ja teiseks kohaldada asjaomasele kontrolli ja järelevalvega tegelevale äriühingule määruse nr 3665/87 artikli 11 lõike 1 esimese lõigu punktis b sätestatud halduskaristusi, mida tavaliselt kohaldatakse eksportija suhtes; selles osas on viidatud määruse nr 2988/95 artikli 7 vahetule õiguspõhjule ja asjaolule, et siseriiklik õigus näeb ette asjaomase äriühingu solidaarse vastutuse eksportijaga. Eelkõige kaldub BIRB seisukohale, et asjaolust, et põhikohtuasjas käsitletav kontrolli ja järelevalvega tegelev äriühing on tahtlikult saatnud ebaõige töendi, võib teha järelduse, et määruse nr 3665/87 artikli 11 lõike 1 esimese lõigu punktis b sätestatud karistuse kohaldamise tingimus on täidetud. Samas

taotleb BIRB eelotsusetaotluse esitanud kohtus teise võimalusena, et isegi kui ei tuvastata ühtki petmiskavatsust, tuleb SGS Belgiumile määrata nimetatud määruse artikli 11 lõike 1 esimese lõigu punktis a sätestatud sanktsioon.

55 Nagu käesoleva otsuse punktis 51 on märgitud, tuleb põhjendamatult saadud eksporditoetus nõuda tagasi sellist toetust põhjendamatult saanud ekspordijalt.

56 Kõnealuse määruse artikli 11 lõike 1 esimese lõigu punktis b ette nähtud sanktsiooni osas tuleb märkida, et seda saab kohaldada vaid juhul, kui „eksportija esitab tahtlikult valeandmed”. Järelikult on liidu seadusandja sõnaselgelt ette näinud, et see kohaldamistingimus peab olema täidetud vaid ekspordija osas.

57 Kui seega põhikohtuasja lahendamisel ilmneb, et ekspordija ei teadnud sellest, et kontrolli ja järelevalvega tegeleva äriühingu poolt teadlikult väljastatud tarbimiseks ringlusesse lubamise tõend sisaldab valeandmeid – mille kontrollimine on eelotsusetaotluse esitanud kohtu ülesanne –, siis ei saa seda pidada ekspordija poolt tahtlikult valeandmete esitamiseks määruse nr 3665/87 artikli 11 lõike 1 esimese lõigu punkti b tähenduses, mistõttu seal sätestatud sanktsiooni ei saa kohaldada ei ekspordija suhtes ega ka asjaomase kontrolli ja järelevalvega tegeleva äriühingu suhtes siseriikliku sätte alusel, mis näeb ette solidaarse vastuse.

- 58 Seevastu saab sellises olukorras kohaldada määruse nr 3665/87 artikli 11 lõike 1 esimese lõigu punktis a sätestatud sanktsiooni. Selline sanktsioon on tegelikult kohaldatav ka juhul, kui eksportija süü puudub (vt 24. aprilli 2008. aasta otsus kohtuasjas C-143/07: AOB Reuter, EKL 2008, lk I-3171, punkt 17).
- 59 Esiteks saab sellist sanktsiooni põhimõtteliselt kohaldada ainult ettevõtjate suhtes, kes on taotlenud eksporditoetust, kui nende taotluse põhjendusena esitatud andmed osutuvad valeks. Teiseks, kuna esineb tegelik oht, et eksportija, kes on enamasti edasimüügitahingute ahela viimane lüli, vabaneb vastutusest deklaratsioonis valeandmete esitamise eest, sest selle ahela eelnev lüli on süüdi eksimuses, hooletuses või pettuses, siis paneb määruse nr 3665/87 artikkel 11 talle deklaratsiooni õigsuse eest vastutuse ja võimaldab kohaldada tema suhtes sanktsioone (vt selle kohta 11. juuli 2002. aasta otsus kohtuasjas C-210/00: Käserei Champignon Hofmeister, EKL 2002, lk I-6453, punktid 42, 61 ja 62). Nimelt on eksportija oma lepingupartnerite valimisel vaba ning peab võtma vajalikud ettevaatusabinõud, kas lisades viimati nimetatutega sõlmitavatesse lepingutesse vastava klausli või sõlmides spetsiaalse kindlustuslepingu (eespool viidatud kohtuotsus AOB Reuter, punkt 36).
- 60 Sellegipoolest, olukorras kus eksportija saab eksporditoetust sellise tarbimiseks ringlusesse lubamise tõendi abil, mille osas liidu õigusnormid nõuavad, et selle peab olema välja andnud rahvusvaheline kontrolli ja järelevalvega tegelev äriühing, ja kui ilmneb, et asjaomane äriühing on eksportijale väljastanud valeandmeid sisaldava tõendi, mis võimaldab eksporditehinguga seotud riske katval kindlustusandjal jätta hüvitamata selle tehingu toimumata jäämisest tuleneva kahju, ei keela määruse nr 3665/87 artikkel 11 sellise siseriikliku õigusnormi kohaldamisel, mis näeb ette rahvusvaheline kontrolli ja järelevalvega tegeleva äriühingu solidaarse vastutuse tema väljastatud tõendist tulenevate finantstagajärgede eest, pädeval siseriiklikul ametiasutusel nõuda

sellelt äriühingult sisse summad, mis tulenevad eksportija suhtes asjaomase artikli lõike 1 esimese lõigu punktis a ette nähtud sanktsiooni kohaldamisest.

- 61 Samas tuleb märkida, et karistuse, isegi kui see ei ole kriminaalkaristus, saab määrata ainult juhul, kui selleks on olemas selge ja üheselt mõistetav õiguslik alus (vt 14. detsembri 2000. aasta otsus kohtuasjas C-110/99: Emsland-Stärke, EKL 2000, lk I-11569, punkt 56; eespool viidatud kohtuotsus Käserei Champignon Hofmeister, punkt 52, ja 6. aprilli 2006. aasta otsus kohtuasjas C-274/04: ED & F Man Sugar, EKL 2006, lk I-3269, punkt 15).
- 62 Eeltoodust nähtuvalt tuleb teisele eelotsuse küsimusele vastata, et selliste asjaolude korral, nagu käsitletakse põhikohtuasjas, kui liidu valdkondlike eeskirjadega ei ole veel liikmesriikidele kehtestatud kohustust näha ette tõhusad karistused juhtudeks, kui liikmesriigi poolt tunnustatud rahvusvaheline kontrolli ja järelevalvega tegelev äriühing on andnud välja ebaõigeid tõendeid, ei ole määruse nr 2988/95 artikliga 7 vastuolus see, et liikmesriik kohaldab siseriiklike õigusnormide alusel sanktsiooni kõnealuse äriühingu suhtes, käsitades teda isikuna, kes „osales eiramises”, või isikuna, kes „vastutab eiramise eest” nimetatud sätte tähenduses, kuid tingimusel, et selle sanktsiooni kohaldamiseks on olemas selge ja üheselt mõistetav õiguslik alus – selle kontrollimine on eelotsusetaotluse esitanud kohtu ülesanne.

Kolmas küsimus

- 63 Eelotsusetaotluse esitanud kohus soovib kolmanda küsimusega teada, kas sellisele rahvusvahelisele kontrolli ja järelevalvega tegelevale äriühingule, kes väljastas

eksporditehingu kohta tarbimiseks ringlusesse lubamise tõendi, niisuguse kontrolliaruande edastamine, milles paljastatakse selle tehinguga seotud eeskirjade eiramine, ja kõnealuselt äriühingult täiendavate dokumentide nõudmine, et kontrollida, kas kaup on tegelikult tarbimiseks ringlusesse suunatud, ning sellele äriühingule sellise tähitud kirja saatmine, millega määratakse asjaomasele äriühingule sanktsioon eiramises osalemise eest, kujutavad endast toiminguid, mida saab pidada kõnealusele isikule eiramisega seotud juurdluse või kohtumenetluse algatamisest teatamiseks määruse nr 2988/95 artikli 3 lõike 1 kolmanda lõigu tähenduses.

64 Põhikohtuasjas käsitletud asjaolusid silmas pidades tuleb märkida, et juhul kui liidu tasandil puuduvad sellised valdkondlikud eeskirjad, mis reguleerivad nende rahvusvahelise kontrolli ja järelevalvega tegelevate äriühingute suhtes sanktsioonide kohaldamist, kes on osalenud liidu finantshuve kahjustavas eiramises, jääb pettustevastase võitluse raames liikmesriikidele valik ja pädevus otsustada, kas kohaldada sellise äriühingu suhtes määruse nr 3665/87 artikli 11 lõike 1 esimese lõigu punktis a sätestatud sanktsiooni, kuna siseriiklik õigus näeb ette selle äriühingu ja eksportija solidaarse vastutuse. Sellisel juhul peavad aga liikmesriigid järgima liidu õiguse üldpõhimõtteid ja määrusest nr 2988/95 tulenevaid üldeeskirju ning silmas pidama liidu valdkondlike eeskirju, mida võib kohaldada teiste eiramises osalenud isikute suhtes.

65 Seega tuleb nentida, et kui liikmesriik otsustab sel moel kohaldada mõnd sanktsiooni kontrolli ja järelevalvega tegeleva äriühingu suhtes, kuna siseriiklik õigus näeb ette selle äriühingu ja eksportija solidaarse vastutuse, siis tegutseb siseriiklik ametiasutus määruse nr 2988/95 kohaldamisalas.

66 Kuna määrus nr 3665/87 ei näe ette eeskirju alusetult makstud eksporditoetuse tagasimaksmise nõude suhtes kohaldatavate aegumistähtaegade osas, tuleb lähtuda

määruse nr 2988/95 artikli 3 lõike 1 esimesest lõigust (15. jaanuari 2009. aasta otsus kohtuasjas C-281/07: Bayerische Hypotheken- und Vereinsbank, EKL 2009, lk I-91, punkt 16), kuna see säte on liikmesriikides vahetult kohaldatav, sealhulgas põllumajandustoodete eksporditoetuste valdkonnas, kui puuduvad liidu valdkondlikud lühemat – ent mitte alla kolmeaastast – aegumistähtaega sätestavad eeskirjad või pikemat aegumistähtaega sätestavad siseriiklikud õigusaktid (eespool viidatud kohtuotsus Handlbauer, punkt 35).

⁶⁷ Vastavalt määruse nr 2988/95 artikli 3 lõike 1 kolmandale lõigule katkeb menetluse algatamise tähtaja aegumine, kui pädev asutus teatab kõnealusele isikule eiramisega seotud juurdluse või kohtumenetluse algatamisest. Lisaks hakatakse aegumistähtaega arvestama pärast iga katkestust uuesti.

⁶⁸ Aegumistähtaegade ülesanne on üldiselt õiguskindluse tagamine. See ülesanne ei oleks täielikult täidetud, kui määruse nr 2988/95 artikli 3 lõikes 1 sätestatud aegumistähtaega saaks katkestada siseriiklike asutuste mis tahes üldise kontrollitoiminguga, millel ei ole mingit seost piisavalt täpselt piiritletud tehinguid puudutavate eiramiste kahtlusega (vt eespool viidatud kohtuotsus Handlbauer, punkt 40).

⁶⁹ Kui siseriiklik ametiasutus saadab isikule aruanded, milles paljastatakse konkreetse eksporditehinguga, milles ta osales, seotud eeskirjade eiramine, ning nõuab selle tehingu kohta täiendavat teavet või kohaldab tema suhtes selle tehinguga seoses sanktsiooni, siis on selle ametiasutuse toimingud piisavalt täpselt piiritletud, et neid saaks

pidada eiramisega seotud juurdluseks või kohtumenetluseks määruse nr 2988/95 artikli 3 lõike 1 kolmanda lõigu tähenduses.

- 70 Niisiis tuleb kolmandale küsimusele vastata, et sellistel asjaoludel, nagu käsitletakse põhikohtuasjas, on rahvusvahelisele kontrolli ja järelevalvega tegelevale äriühingule, kes väljastas täpselt piiritletud eksporditehinguga seoses tarbimiseks ringlusesse lubamise tõendi, sellise kontrolliaruande edastamine, milles paljastatakse selle tehinguga seotud eeskirjade eiramine, ja kõnealuselt äriühingult täiendavate dokumentide nõudmine, et kontrollida, kas kaup on tegelikult tarbimiseks ringlusesse suunatud, ning sellele äriühingule niisuguse tähitud kirja saatmine, millega määratakse asjaomasele äriühingule sanktsioon määruse nr 2988/95 artikli 1 lõikes 2 määratletud eiramises osalemise eest, piisavalt täpselt piiritletud toimingud, mille puhul on tegemist kõnealusele isikule eiramisega seotud juurdluse või kohtumenetluse algatamisest teatamisega, ja mis seetõttu katkestavad menetluse algatamise tähtaja aegumise kõnealuse määruse artikli 3 lõike 1 kolmanda lõigu tähenduses.

Kohtukulud

- 71 Kuna põhikohtuasja poolte jaoks on käesolev menetlus eelotsusetaotluse esitanud kohtus poolelioleva asja üks staadium, otsustab kohtukulude jaotuse siseriiklik kohus. Euroopa Kohtule märkuste esitamiseга seotud kulusid, välja arvatud poolte kohtukulud, ei hüvitata.

Esitatud põhjendustest lähtudes Euroopa Kohus (neljas koda) otsustab:

1. Nõukogu 18. detsembri 1995. aasta määruse (EÜ, Euratom) nr 2988/95 Euroopa Ühenduste finantshuvide kaitse kohta artikleid 5 ja 7 ei kohaldata nii, et halduskaristuse saaks määrata ainult nimetatud sätete alusel, kuna selleks, et liidu finantshuvide kaitsmiseks määrata teatud isikute kategooriale halduskaristus, peab enne asjaomase eeskirjade eiramise toimepanemist kas siis liidu seadusandja olema kehtestanud valdkondlikud eeskirjad, millega kõnealune karistus on määratletud ja on kehtestanud kõnealusele isikute kategooriale selle karistuse kohaldamise tingimused, või – nagu käesoleval juhul – kui sedalaadi eeskirju ei ole veel liidu tasandil kehtestatud, peab selle liikmesriigi õiguses, kus eiramine toime pandi, olema ette nähtud halduskaristus sellesse kategooriasse kuuluvate isikute suhtes.
2. Selliste asjaolude korral, nagu käsitletakse põhikohtuasjas, kui liidu valdkondlike eeskirjadega ei ole veel liikmesriikidele kehtestatud kohustust näha ette tõhusad karistused juhtudeks, kui liikmesriigi poolt tunnustatud rahvusvaheline kontrolli ja järelevalvega tegelev äriühing on andnud välja ebaõigeid tõendeid, ei ole määruse nr 2988/95 artikliga 7 vastuolus see, et liikmesriik kohaldab siseriiklike õigusnormide alusel sanktsiooni kõnealuse äriühingu suhtes, käsitades teda isikuna, kes „osales eiramises”, või isikuna, kes „vastutab eiramise eest” nimetatud sätte tähenduses, kuid tingimusel, et selle sanktsiooni kohaldamiseks on olemas selge ja üheselt mõistetav õiguslik alus – selle kontrollimine on eelotsusetaotluse esitanud kohtu ülesanne.
3. Sellistel asjaoludel, nagu käsitletakse põhikohtuasjas, on rahvusvahelisele kontrolli ja järelevalvega tegelevale äriühingule, kes väljastas täpselt

piiritletud eksporditehinguga seoses tarbimiseks ringlusesse lubamise tõendi, sellise kontrolliaruande edastamine, milles paljastatakse selle tehinguga seotud eeskirjade eiramine, ja kõnealuselt äriühingult täiendavate dokumentide nõudmine, et kontrollida, kas kaup on tegelikult tarbimiseks ringlusesse suunatud, ning sellele äriühingule niisuguse tähitud kirja saatmine, millega määratakse asjaomasele äriühingule sanktsioon määruse nr 2988/95 artikli 1 lõikes 2 määratletud eiramises osalemise eest, piisavalt täpselt piiritletud toimingud, mille puhul on tegemist kõnealusele isikule eiramisega seotud juurdluse või kohtumenetluse algatamisest teatamisega, ja mis seetõttu katkestavad menetluse algatamise tähtaja aegumise kõnealuse määruse artikli 3 lõike 1 kolmanda lõigu tähenduses.

Allkirjad